

SUOMI

Tervetuloa Suomeen

Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32, 00023 Valtioneuvosto

Puh. 029 516 001

www.tem.fi

TEM oppaat ja muut julkaisut 16/2018

ISSN 2342-7914 (painettu)

ISBN 978-952-327-376-4

ISSN 2342-7922 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-327-377-1

Sisältö: www.infofinland.fi

Suunnittelu: Sissy Oy

Paino: Grano Oy, 12/2018

Tervetuloa Suomeen!

Kädessäsi on opas, jonka tarkoituksena on auttaa sinua Suomeen asettumisen alkuvaiheessa. Oppaassa on tietoa muun muassa asumisesta, työnteosta ja viranomaisista sekä perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista. Oppaan tiedot on koottu InfoFinland-verkkopalvelusta, josta saat myös lisätietoa oppaan aiheista.

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi on Suomessa säädetty oma lakinsa. Sen mukaan jokaiselle Suomeen muuttavalle henkilölle annetaan tietoa elämästä Suomessa ja suomalaisesta yhteiskunnasta. Tämän oppaan lisäksi sinulle tarjotaan myös muita neuvoja ja ohjausta, jotta maahan asettuminen olisi mahdollisimman sujuvaa. Monesta asiasta saat lisää tietoa erityisesti omasta kunnastasi tai InfoFinland-verkkopalvelun kuntasivuilta.

Suomalaiseen kulttuuriin kannattaa tutustua sekä lukemalla että ennen kaikkea kokemalla.

Tervetuloa suomalaiseen arkeen ja juhlaan.

Sisällys

1. Muutto Suomeen	7
1.1. EU-kansalaiset	7
EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti	7
1.2. Ei-EU-kansalaiset	8
Töihin Suomeen.....	8
Suomeen yrittäjäksi	9
Opiskelemaan Suomeen.....	10
Jatko-oleskelulupa	10
1.3. Pohjoismaiden kansalaiset	11
1.4. Aukkaaksi rekisteröityminen	12
Kotikunta Suomessa	13
2. Elämä Suomessa	15
2.1. Maahanmuuttajana Suomessa	15
Kotoutuminen Suomeen	15
Arkielämä Suomessa	17
Suomen sosiaaliturva.....	19
2.2. Työ ja yrittäjyys	21
Mistä työtä?	21
Työntekijän oikeudet ja velvollisuudet	22
Yrityksen perustaminen.....	23
Verotus.....	24
Jos jääät työttömäksi.....	25
Suomalainen työkuulttuuri	25
2.3. Suomen ja ruotsin kieli	27
Miksi opiskelisin suomea tai ruotsia?	27
Suomen kielen opiskelu	27
Ruotsin kieli Suomessa.....	29

2.4. Asuminen	30
Vuokra-asunto	30
Vuokrasopimus	31
Oma asunto	32
Asunnottomuus	32
Asumistuki	32
Asukkaan oikeudet ja velvollisuudet	34
Kodin turvallisuus	36
Jätehuolto ja kierrätys	38
2.5. Koulutus	39
Suomalainen koulutusjärjestelmä	39
2.6. Terveys	42
Hätätilanteet	42
Terveyspalvelut Suomessa	42
Lapsen terveys	45
Mielenterveys	47
2.7. Vapaa-aika	48
Kirjastot	48
Liikunta	48
Luonnossa liikkuminen	48
Yhdistykset	50
3. Tietoa Suomesta	53
3.1. Perustietoa Suomesta	53
Suomi lyhyesti	53
Suomen historiaa	54
Liikenne Suomessa	56
Kulttuurit ja uskonnot Suomessa	58
Lait ja oikeudet	59
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	61
Tärkeitä viranomaisia	63

1. Muutto Suomeen

1.1. EU-kansalaiset

Jos olet EU-maan, Liechtensteinin tai Sveitsin kansalainen, et tarvitse oleskelulupaa tai viisumia Suomeen. Voit saapua Suomeen, jos sinulla on voimassa oleva henkilökortti tai passi. Sinulla on oikeus tehdä työtä, toimia yrittäjänä ja opiskella Suomessa yhdenvertaisesti Suomen kansalaisten kanssa. Sinun on itse turvattava toimeentulosi Suomessa.

Jos aiot asua Suomessa yli kolme kuukautta, sinun täytyy hakea Maahanmuuttovirastosta EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä. Hakemus pitää tehdä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Jos muutat Suomeen asumaan vakituisesti vuodeksi tai sitä pidemmäksi ajaksi, sinun täytyy käydä rekisteröitymässä myös asuinpaikkasi maistraatissa.

EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti

Maahanmuuttoviraston tekemä rekisteröinti on eri asia kuin asuinpaikkasi rekisteröiminen väestötietojärjestelmään maistraatissa. Sinun ei tarvitse rekisteröidä oleskeluasi Maahanmuuttovirastossa, jos oleskelet Suomessa vähemmän kuin kolme kuukautta yhtäjaksoisesti. Kolmen kuukauden oleskelu lasketaan aina siitä, kun olet käynyt Suomen rajojen ulkopuolella.

1.2. Ei-EU-kansalaiset

Töihin Suomeen

Jos tulet Suomeen töihin, tarvitset oleskeluluvan. Ennen kun voit saada oleskeluluvan, sinun täytyy hankkia työpaikka Suomesta. Kun olet löytänyt työpaikan, voit hakea oleskelulupaa. Oleskelulupaa täytyy hakea ennen kuin tulet Suomeen.

Työntekoa varten tarvitset yleensä joko työntekijän oleskeluluvan tai muun oleskeluluvan ansiotyötä varten. Lupatyyppiin vaikuttaa se, minkälaista työtä tulet tekemään.

Tarvitset työntekijän oleskeluluvan, jos et voi tehdä työtä muulla oleskeluvalla tai ilman oleskelulupaa. Kaikkiin työtehtäviin et tarvitse työntekijän oleskelulupaa. Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta voit tarkistaa minkälaisen oleskeluluvan tarvitset.

Maahanmuuttovirasto päättää myönnetäänkö sinulle oleskelulupa. Lupaa varten tarvitaan myös työ- ja elinkeinotoimiston osapäätös.

Työskentely muulla oleskeluvalla

Jos sinulla on jo oleskelulupa Suomeen jollakin muulla perusteella, kuten esimerkiksi perhesiteen perusteella, sinulla voi olla oikeus tehdä työtä Suomessa. Silloin et tarvitse erikseen oleskelulupaa työskentelyä varten. Oleskelulupakortista ja oleskelulupapäätöksestä voit tarkastaa, onko sinulla oikeus työskennellä Suomessa.

Suomeen yrittäjäksi

Suomessa yrityksen voi perustaa kuka tahansa henkilö, jolla on pysyvä asuinpaikka jossakin Euroopan talousalueen (ETA) maassa. Luvan tarve ei riipu kansalaisuudestasi vaan siitä, missä sinun asuinpaikkasi on.

Yrittäjän oleskelulupa

Jos haluat työskennellä yrittäjänä Suomessa, tarvitset yrittäjän oleskeluluvan.

Yrittäjäksi katsotaan:

- startup-yrittäjä
- yksityinen elinkeinonharjoittaja, niin sanottu toiminimiyritys
- avoimen yhtiön yhtiömies
- kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies
- sellainen osuuskunnan jäsen, jolla on rajaton lisämaksuvelvollisuus
- osakeyhtiössä johtavassa asemassa (toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen) työskentelevä osakas tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevä henkilö

Jotta voisit saada yrittäjän oleskeluluvan, sinun täytyy itse tehdä työtä yrityksessäsi Suomessa.

Opiskelemaan Suomeen

Jos tulet Suomeen opiskelemaan yli 90 päivän ajaksi, tarvitset oleskeluluvan opiskelun perusteella. Voit opiskella Suomessa alle 90 päivää ilman oleskelulupaa.

Ennen kun voit hakea oleskelulupaa, sinun täytyy hankkia opiskelupaikka Suomesta. Hyväksytyjä oppilaitoksia ovat peruskoulun jälkeiset oppilaitokset, joita ovat esimerkiksi yliopistot, korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset.

Opiskelupaikan täytyy vastata yhteen seuraavista ehdoista:

- opintojesi on ammattiin tai tutkintoon johtavia
- osallistut oppilaitosten väliseen tai muuhun vaihto-ohjelmaan
- suoritat tutkintoosi liittyvä täydennyskoulutusta tai erityiskoulutusta

Jatko-oleskelulupa

On tärkeää, että haet jatko-oleskelulupaa ennen kuin edellinen oleskelulupasi päättyy. Jos edellinen oleskelulupasi päättyy hakemuksen käsittelyn aikana, saat oleskella Suomessa ja sinulla on tavallisesti myös oikeus tehdä työtä hakemuksen käsittelyn aikana. Jos haet jatko-oleskelulupaa vasta edellisen oleskelulupasi päättymisen jälkeen, saat oleskella Suomessa hakemuksen käsittelyn aikana, mutta sinulla ei ole oikeutta tehdä työtä ennen kuin saat uuden oleskeluluvan.

1.3. Pohjoismaiden kansalaiset

Jos olet jonkin Pohjoismaan kansalainen, et tarvitse oleskelulupaa Suomeen. Sinulla on oikeus tehdä töitä, toimia yrittäjänä ja opiskella Suomessa.

Kun muutat Suomeen, sinun pitää tehdä muuttoilmoitus ja käydä rekisteröitymässä oman kotipaikkasi maistraatissa. Huomaa, että sinun täytyy käydä maistraatissa henkilökohtaisesti. Tee muuttoilmoitus viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästäsi.

Rekisteröintiä varten tarvitset virallisen henkilökortin, josta ilmenee kansalaisuus, tai passin, joka on voimassa.

1.4. Aukkaaksi rekisteröityminen

Kun olet muuttanut Suomeen, sinun täytyy käydä kotipaikkasi maistraatissa. Ennen kuin tulet maistraattiin, voit täyttää rekisteröinti-ilmoituksen, joka löytyy maistraatti.fi:n sivuilta. Voit myös täyttää sen maistraatissa. Maistraatista voit myös edellytyksien täytyessä saada suomalaisen henkilötunnuksen, jos et ole saanut sitä jo silloin, kun sinulle myönnettiin oleskelulupa tai EU-kansalaisen oleskeluoikeutesi rekisteröitiin Maahanmuuttovirastossa.

Mikäli tarvitset henkilötunnuksen työn tekemistä varten, voit saada henkilötunnuksen myös verotoimistosta.

Maistraatissa selvitetään voidaanko sinulle rekisteröidä kotikunta.

Kun menet maistraattiin, ota mukaan ainakin seuraavat asiakirjat:

- passi tai
- muu henkilöllisyystodistus, josta ilmenee kansalaisuus (jos olet EU-maan tai Pohjoismaan kansalainen)
- laillistettu avioliittotodistus (jos olet avioliitossa)
- laillistetut lasten syntymätodistukset (jos sinulla on alle 18-vuotiaita lapsia)
- oleskelulupa (jos tarvitset oleskelulupaa Suomeen)
- EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus, (jos olet EU-kansalainen ja jos tarvitset rekisteröintiä)
- työsopimus tai opiskelutodistus (ellei sinulla ole EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä)

Suomalainen henkilötunnus

Henkilötunnus on 11 merkkiä pitkä numerosarja, joka muodostuu syntymäpäiväsi ja sukupuolesi perusteella. Henkilötunnusta tarvitset esimerkiksi työnantajasi tai oppilaitosta varten. Se myös helpottaa monien virallisten asioiden hoitamista.

Jotta voit saada suomalaisen henkilötunnuksen, tietosi on rekisteröitävä Suomen väestötietojärjestelmään. Se tarkoittaa sitä, että sinusta merkitään perustiedot väestötietojärjestelmään. Näitä tietoja ovat esimerkiksi nimi, syntymäaika, kansalaisuus, sukupuoli ja osoite.

Kotikunta Suomessa

Kunnat tarjoavat asukkailleen monia palveluja. Kunnan palveluja ovat esimerkiksi terveydenhuolto ja lasten päivähoido. Jos sinulla on kotikunta Suomessa, sinulla on tavallisesti oikeus käyttää tämän kunnan palveluja.

Sinun kannattaa selvittää onko sinulla ja muilla perheesi jäsenillä oikeus kotikuntaan Suomessa. Oikeus kotikuntaan Suomessa määräytyy kotikuntalain mukaan. Oman asuinpaikkasi maistraatista voit selvittää, onko sinulla oikeus kotikuntaan Suomessa.

2. Elämä Suomessa

2.1. Maahanmuuttajana Suomessa

Kotoutuminen Suomeen

Kotoutuminen tarkoittaa sitä, että asetut Suomeen ja opit tietoja ja taitoja, joita tarvitset suomalaisessa yhteiskunnassa. Tässä auttaa esimerkiksi se, että

- opit kieltä,
- löydät työpaikan tai opiskelupaikan,
- saat kontakteja suomalaiseen yhteiskuntaan.

Suomessa on erilaisia palveluita, jotka auttavat sinua kotoutumaan, työllistymään ja oppimaan kieltä. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus. Myös perheesi jäsenillä voi olla oikeus näihin palveluihin, jos he muuttavat Suomeen sinun kanssasi. On tärkeää, että edistät myös itse aktiivisesti kotoutumistasi.

Palvelut, jotka auttavat kotoutumaan

Maahanmuuttajien neuvonta

Työ- ja elinkeinotoimistoissa ja kunnissa on maahanmuuttajien neuvoja. He auttavat sinua Suomeen kotoutumisessa. Neuvojilta saat tietoa esimerkiksi

- kotoutumisesta ja palveluista, jotka tukevat kotoutumista
- työelämästä
- koulutuksesta ja opiskelusta.

Alkukartoitus

Alkukartoituksessa arvioidaan, mitkä palvelut auttavat sinua kotoutumaan. Alkukartoituksessa selvitetään esimerkiksi koulutuksesi, työkokemuksesi ja kielitaitosi. Alkukartoitus tehdään työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa. Se voidaan tehdä myös jossakin muussa paikassa, esimerkiksi oppilaitoksessa. Tämä riippuu siitä, missä kunnassa asut.

Voit pyytää esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistosta tai kotikuntasi sosiaalityötoimistosta, että sinulle tehdään alkukartoitus. Maahanmuuttajien neuvojilta saat lisätietoa alkukartoituksesta ja siitä, miten se on järjestetty kotikunnassasi.

Kotoutumissuunnitelma

Jos tarvitset tukea kotoutumiseen, sinulle tehdään alkukartoituksen jälkeen kotoutumissuunnitelma. Sinulle tehdään kotoutumissuunnitelma ainakin silloin, jos

- olet työtön työnhakija tai
- saat toimeentulotukea tai
- olet alle 18-vuotias, eikä sinulla ole huoltajaa Suomessa.

Kotoutumissuunnitelmaan kirjoitetaan niitä asioita, jotka auttavat sinua kotoutumaan. Suunnitelmaan voi kuulua esimerkiksi suomen kielen opiskelua, muita opintoja tai työharjoittelua. Voit tehdä kotoutumissuunnitelman yhdessä työvoimaneuvojan kanssa työ- ja elinkeinotoimistossa eli TE-toimistossa tai sosiaalityöntekijän kanssa sosiaalityötoimistossa.

Kotoutumissuunnitelma täytyy tehdä viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä kun saat ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskeluoikeutesi on rekisteröity. Kotoutumissuunnitelman kesto riippuu siitä, kuinka kauan tarvitset tukea kotoutumisessa. Kotoutumissuunnitelma on tavallisesti voimassa korkeintaan kolme vuotta. Joissakin erityistapauksissa se voi olla voimassa viisi vuotta.

Kun sinulle on tehty kotoutumissuunnitelma, on tärkeää, että noudatat sitä.

TE-toimisto, Kela tai kunta selvittää oikeutesi saada työttömyysetuutta tai toimeentulotukea kotoutumissuunnitelman ajalta.

Jos sinulla on työpaikka, on joskus mahdollista, että työnantajasi auttaa sinua kotoutumisessa. Työnantaja voi esimerkiksi kustantaa sinulle suomen kielen kurssin. Työnantaja voi myös toisinaan auttaa joissakin käytännön asioissa, esimerkiksi etsiä sinulle asunnon. Kysy tästä lisää työnantajaltasi.

Kotoutumiskoulutus

Kun kotoutumissuunnitelma on tehty, voit saada kotoutumiskoulutusta. Kotoutumiskoulutusta järjestävät kunnat, työ- ja elinkeinotoimistot ja monet oppilaitokset. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta ohjaa sinut kotoutumiskoulutukseen. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu tavallisesti suomen tai ruotsin kielen opiskelua. Koulutuksessa tutustut myös suomalaiseen yhteiskuntaan, kulttuuriin ja työelämään.

Arkielämä Suomessa

Pankkitili

Tarvitset pankkitilin raha-asioittesi hoitoon. Sinun kannattaa vertailla eri pankkien palveluja ja hintoja, jotta löydät itsellesi edullisimman vaihtoehdon.

Kun avaat pankkitilin, tarvitset passin, ulkomaalaisen henkilökortin tai muun virallisen henkilöllisyystodistuksen. Jos sinulla ei ole passia tai ulkomaalaisen henkilökorttia, sinun kannattaa tarkistaa, minkä henkilöllisyystodistuksen pankki hyväksyy. Jotkut pankit hyväksyvät muukalaispassin, jonka suomalainen viranomaisen on myöntänyt, pakolaisen matkustusasiakirjan tai muun henkilöllisyystodistuksen, joka voidaan hyväksyä matkustusasiakirjana. Joissakin tilanteissa pankki voi vaatia myös muuta selvitystä henkilöllisyydestä, jos asiakirjassasi on merkintä siitä, että henkilöllisyyttäsi ei ole voitu varmistaa.

Kun avaat pankkitilin, sinun kannattaa hakea myös verkkopankkitunnuksia. Verkkopankkitunnusten avulla voit hoitaa esimerkiksi monia viranomaisasioita verkossa. Tunnuksia koskevat kuitenkin tiukemmat vaatimukset kuin tilin avaamista. Joissakin tilanteissa et siis voi saada verkkopankkitunnuksia, vaikka sinulla on pankkitili.

Ulkomaalaisen henkilökortti

Poliisi voi myöntää sinulle ulkomaalaisen henkilökortin, jos sinut on tunnistettu ja henkilöllisyytesi on todennettu luotettavasti. Henkilöllisyytesi voidaan todeta asiakirjasta, joka osoittaa henkilöllisyyden. Jos sinulla ei ole tällaista asiakirjaa, voidaan verrata sinun sormenjälkiäsi sormenjälkiin, jotka on tallennettu oleskelulupakortille tai oleskelukortille. Lisäksi edellytetään, että:

- sinulla on oleskelulupa tai oleskelukortti, joka on voimassa, tai oleskeluoikeutesi on rekisteröity;
- sinulla on kotikunta Suomessa; ja
- tietosi on talletettu väestötietojärjestelmään.

Vakuutukset

Asumista varten kannattaa ottaa kotivakuutus. Kotivakuutus korvaa esimerkiksi vahinkoja, jotka sattuvat huonekaluillesi ja muille tavaroillesi. Kotivakuutuksia myyvät vakuutusyhtiöt. Jos sinulla on käytössä oma auto, sinun täytyy lain mukaan ottaa liikennevakuutus.

Puhelin

Kun ostat Suomessa puhelinliittymän, saat suomalaisen puhelinnumeron. Puhelinliittymiä tarjoavat monet yritykset. Kun avaat liittymän, tarvitset suomalaisen henkilötunnuksen, ja sinulla täytyy olla osoite Suomessa. Sinun täytyy yleensä myös esittää maksukäyttötymistiedot eli tiedot siitä, että olet maksanut laskusi, eikä sinulla ole luottohäiriömerkintää. Muuten sinun täytyy maksaa liittymästä ennakkomaksu.

Voit myös ostaa Pre-paid-liittymän. Silloin et tarvitse suomalaista henkilötunnusta ja osoitetta Suomessa. Pre-paid-kortille on etukäteen ladattu tietty summa, jolla voit soittaa. Pre-paid-liittymiä voit ostaa esimerkiksi R-kioskeista, joistakin supermarketista tai internetistä.

Internet

Suomessa monet asiat voi hoitaa internetin välityksellä. Usein viranomaisten tai yritysten kanssa voi hoitaa asioita niiden verkkosivujen kautta. Internet-yhteys kannattaa hankkia mahdollisimman pian kun olet muuttanut Suomeen.

Saat kotiisi internet-yhteyden, kun teet sopimuksen internet-palveluntarjoajan kanssa. Palveluntarjoajien hintoja kannattaa vertailla, ennen kuin teet sopimuksen. Suomessa toimii paljon yrityksiä, jotka tarjoavat monenlaisia internet-yhteyksiä. Näitä yrityksiä löydät esimerkiksi verkon hakukoneilla, kun kirjoitat hakukoneen tekstikenttään ”internetliittymä”. Yhteyksien hinnat vaihtelevat paljon.

Suomen sosiaaliturva

Kela huolehtii mm. kansaneläkkeestä, lapsilisästä, perustyöttömyysturvasta, sairaus- ja vanhempainpäivärahoista, toimeentulotuesta ja kuntoutuksesta. Kela huolehtii myös niistä sairaanhoidon korvauksista, jotka maksetaan yksityisestä sairaanhoidosta.

Kelan tukien perusteet on määritelty laissa. Suomen sosiaaliturvaan kuumista pitää hakea erikseen. Myös jokaista tukea täytyy hakea erikseen. Kun Kela päättää jostakin tuesta, jokaisen hakijan elämäntilanne käsitellään yksilöllisesti.

Hakijoiden elämäntilanne ja tuen tarve ovat usein hyvin erilaisia. Siksi myös tukien määrä ja perusteet vaihtelevat. Selvitä aina erikseen oma tilanteesi.

Julkiset terveystalvet ja sosiaalipalvelut kuuluvat Suomessa kuntien vastuulle.

Pääsääntö on, että jos asut Suomessa vakinaisesti, kuulut Suomen sosiaaliturvaan ja voit saada Kelan etuuksia. Laki määrittelee, mitä tarkoittaa vakinainen asuminen.

Myös työnteko Suomessa voi tuoda sinut Suomen sosiaaliturvan piiriin.

Kuulutko sosiaaliturvaan ja saatko tukia? Asiaan vaikuttaa se, muutatko Suomeen

- jostakin Pohjoismaasta
- jostakin Euroopan unionin (EU) tai Euroopan talousalueen (ETA) maasta tai Sveitsistä tai
- maasta, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus.

ETA-maita ovat Euroopan unionin maat sekä Norja, Islanti ja Liechtenstein.

Siihen, kuulutko sosiaaliturvaan ja saatko tukia, vaikuttaa lisäksi, muutatko Suomeen esimerkiksi

- työntekijänä tai yrittäjänä
- opiskelijana
- perheenjäsenenä
- lähetettynä työntekijänä.

Suomi on solminut joidenkin maiden kanssa sopimuksia, jotka koskevat sosiaaliturvaa. Näitä maita ovat Pohjoismaat (Ruotsi, Tanska, Norja ja Islanti), USA, Kanada ja Quebec, Chile, Israel, Intia ja Australia. Sopimukset koskevat lähinnä eläkkeitä. Osa sopimuksista koskee myös sairaanhoitoa. Jos tulet näistä maista, tarkista Kelasta, vaikuttavatko sopimukset sinun sosiaaliturvaasi.

2.2. Työ ja yrittäisyys

Mistä työtä?

Avoimet työpaikat

Hae avoimia työpaikkoja internetin työpaikkasivuilta, sanomalehdistä tai sosiaalisen median palveluista (esimerkiksi Facebook ja LinkedIn). Löydät työpaikkasivustoja, kun kirjoitat hakukoneen tekstikenttään ”avoimet työpaikat”.

Luo itsellesi verkostoja ja ylläpidä osaamistasi

Verkostoista on hyötyä työnhaussa. Tunnista ja hyödynnä oma verkostosi. Opettajat, opiskelukaverit, tuttavat, entiset työkaverit ja esimiehet voivat myös olla osa verkostoasi.

Ole aktiivinen. Ylläpidä taitojasi, seuraa oman alasi tapahtumia ja uutisia, osallistu suomen kielen kursseille ja täydennyskoulutuksiin sekä kehitä aiempaa osaamistasi.

Hyödynnä sosiaalista mediaa työnhaussa

Internetin yhteisöpalvelut, kuten Facebook ja LinkedIn ovat hyviä välineitä työnhakuun. Moni työnantaja käyttää myös Twitteriä viestintäkanavana. Voit etsiä näissä palveluissa tietoa avoimista työpaikoista ja rakentaa ammatillisia verkostoja. Voit saada tärkeää tietoa eri organisaatioiden toiminnasta ja eri alojen ajankohtaisista asioista tai osallistua keskusteluihin.

Ole suoraan yhteydessä työnantajiin

Voit olla suoraan yhteydessä kiinnostaviin organisaatioihin ja kysyä, onko heillä avoimia työpaikkoja. Suuri osa työpaikoista on piilotyöpaikkoja. Nämä työpaikat eivät tule avoimeen hakuun, vaan työnantajat etsivät työntekijöitä omien verkostojensa kautta. Voit soittaa suoraan työnantajalle tai lähettää sähköpostitse avoimen hakemuksen. Usein voit myös lähettää avoimen hakemuksen yrityksen verkkosivujen kautta.

Työnvälityspalvelut

Voit hakea töitä myös sellaisten yritysten kautta, jotka tarjoavat työnvälityspalveluita. Työ voi olla lyhytkestoista, mutta voit saada siitä hyödyllistä kokemusta ja laajentaa verkostojasi. Teet sopimuksen yrityksen kanssa, joka lähettää sinut töihin toiselle työnantajalle. Voit työllistyä myös vakituisen työhön tällaisen yrityksen kautta.

Työllistä itsesi freelancerinä tai yrittäjänä

Freelance-työ tarkoittaa sitä, että teet työtä usealle toimeksiantajalle ilman pysyvää työsuhdetta. Freelancerin täytyy itse huolehtia veroasioista ja eläkemaksuista.

Työ- ja elinkeinotoimisto tukee työnhaussa

Työ- ja elinkeinotoimistosta eli TE-toimistosta saat opastusta työnhakuun sekä tietoa avoimista työpaikoista ja koulutuksista.

Voit ilmoittautua TE-toimiston asiakkaaksi joko paikallisessa TE-toimistossa tai TE-toimiston verkkosivuilla. Jos olet työtön työnhakija, sinun kanssasi tehdään kotoutumissuunnitelma tai työllistymissuunnitelma. Jos teet osa-aikatyötä tai vähän töitä, TE-toimisto arvioi, voitko saada samaan aikaan työttömyysetuutta.

Työntekijän oikeudet ja velvollisuudet

Suomessa työntekijällä on oikeus:

- työehtosopimuksen mukaiseen palkkaan ja muihin vähimmäisehtoihin
- suojaan, jonka lait ja sopimukset antavat
- järjestäytymiseen
- terveelliseen ja turvalliseen työympäristöön

Työntekijällä on velvollisuus:

- suorittaa työ huolellisesti
- noudattaa sovittuja työaikoja
- noudattaa työnjohdon ohjeita
- kieltäytyä työnantajan kanssa kilpailevasta toiminnasta
- pitää liike- ja ammattisalaisuus
- ottaa huomioon työnantajan etu

Työsuhdeneuvontaa maahanmuuttajille

Jos sinulla on työsuhteeseen liittyviä kysymyksiä tai ongelmia, voit ottaa yhteyttä maahanmuuttajien työsuhdeneuvontaan. Neuvontaa antaa Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK. Voit saada neuvontaa, vaikka et olisi ammattiliiton jäsen. Lakimies vastaa esimerkiksi työsopimukseen, palkkaan tai työaikoihin liittyviin kysymyksiin. Ilmaista neuvontaa saa suomeksi tai englanniksi.

Työsuhdeneuvonta on auki tiistaisin ja keskiviikkoisin kello 9–11 ja 12–15.

Puhelin: 0800 414 004 Sähköposti: [workinfinland\(at\)sak.fi](mailto:workinfinland(at)sak.fi)

Yrityksen perustaminen

Yrityksen perustamisen keskeiset vaiheet:

- Keksi hyvä liikeidea
- Tee liiketoimintasuunnitelma
- Järjestä rahoitus
- Valitse yritysmuoto
- Selvitä, mitä lupia tarvitset
- Tee ilmoitus kaupparekisteriin ja veroviranomaisille
- Huolehdi vakuutuksista
- Järjestä kirjanpito

Yrittäminen vaatii ammattitaitoa ja koulutusta. On tärkeää, että tunnet hyvin oman toimialasi ja yrittämistä koskevat lait. Myös omien asiakkaiden ja myyntikeinojen tuntemus on tärkeää. Muista, että yrittäjyyteen liittyy myös riskejä. Riittävä rahoitus sekä huolellinen suunnittelu ovat välttämättömiä.

Verotus

Suomessa maksat palkasta tuloveroa. Maksat veroa myös esimerkiksi näistä tuloista:

- työttömyyspäivärahat
- vanhempainpäivärahat
- eläkkeet
- opintotuki

Verorahoilla valtio ja kunnat maksavat esimerkiksi:

- terveydenhoitoa
- koulutusta
- päivähoitoa
- maanpuolustusta

Suomessa verotus on progressiivista. Se tarkoittaa, että suuresta palkasta maksetaan suurempi osuus veroja kuin pienemmästä palkasta. Veroprosentti lasketaan Suomessa jokaiselle erikseen. Puolison tulot eivät vaikuta sinun veroprosenttiisi. Voit arvioida oman veroprosenttisi Verohallinnon laskurilla.

Työnantaja maksaa verot suoraan palkastasi. Sitä varten työnantaja tarvitsee sinulta verokortin. Vero, joka maksetaan suoraan palkasta, on ennakonpidätys. Verohallinto laskee jokaisen vuoden jälkeen, onko tuloista maksettu tarpeeksi veroa. Jos veroja on maksettu liikaa, saat veronpalautusta. Jos veroja on maksettu liian vähän, joudut maksamaan jäännösveroa.

Tarkista palkkalaskelmasta ja veroilmoituksesta, että työnantaja on maksanut verot sinun palkastasi. Säilytä palkkakuitit. Jos veroa ei ole maksettu, joudut maksamaan sen jälkikäteen.

Verojen lisäksi työnantaja maksaa palkastasi vakuutusmaksuja esimerkiksi työttömyyden ja sairastumisen varalta.

Jos jäät työttömäksi

Jos jäät työttömäksi, ilmoittaudu TE-toimistoon viimeistään ensimmäisenä työttömyyspäivänä. Jos kuulut Suomen sosiaaliturvaan, voit hakea työttömyystukea. Voit saada työttömyystukea aikaisintaan siitä päivästä alkaen, kun olet ilmoittautunut työttömäksi. Muista ilmoittautua myös heti opiskelun, työvoimakoulutuksen tai työllistämistukijakson jälkeen.

Vain EU-maiden, Norjan, Islannin, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaiset voivat ilmoittautua työnhakijaksi verkkopalvelun kautta. Jos olet jonkin muun maan kansalainen, sinun täytyy ilmoittautua työnhakijaksi TE-toimistossa.

Kun menet TE-toimistoon, ota mukaan

- kaikki työ- ja opiskelutodistukset
- passi, jossa näkyy sinun oleskelulupasi

TE-toimisto tutkii tiedot, jotka olet antanut. Työttömyysturvaa voi saada tietyillä ehdoilla, ja TE-toimisto selvittää, täytyvätkö nämä ehdot sinun tilanteessasi. Sen jälkeen TE-toimisto antaa asiasta lausunnon sille viranomaiselle, joka etuuden maksaa, eli työttömyyskassalle tai Kelalle.

Suomalainen työkuultuuri

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä

Suomen lakien mukaan kaikenlainen syrjintä työpaikoilla on kiellettyä. Työnantajan täytyy pitää huolta, että yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuvat työpaikalla.

Omaaloitteisuus ja vastuullisuus

Töistä sovitaan yleensä yhteisissä palavereissa ja yhdessä sovitusta pidetään kiinni. Esimies antaa työntekijälle työtehtävät ja odottaa, että työntekijä päättää itse työn tekemisen yksityiskohdista. Jos työntekijä ei osaa tai voi tehdä annettua työtehtävää, hän käy suoraan kysymässä ohjeita muilta työntekijöiltä tai esimieheltä.

Luotettavuus ja aikataulujen noudattaminen

Suomalaisessa työskulttuurissa on tärkeää pitää kiinni sovituista asioista. Kun jotakin on päätetty yhdessä, työntekijät ja työnantaja olettavat, että jokainen tekee niin kuin on sovittu.

Suomessa on tärkeää myös noudattaa aikatauluja. Töihin pitää tulla täsmällisesti sovittuna aikana. Kello 8.00 tarkoittaa tasan klo 8.00, ei kello 8.10. Myöhästyminen on epäkohteliasta, koska muut joutuvat odottamaan myöhässä tulevaa. Jos tiedät, että myöhästyit töistä, kerro siitä esimiehellesi.

Monilla työpaikoilla on liukuva työaika ja töihin voi tulla esimerkiksi klo 7-9 välillä ja lähteä klo 15–17 välisenä aikana. Jos työpaikalla on liukuva työaika, työntekijän on tarkasti itse pidettävä huoli, että hän tekee sovittuun pituiseen työajan.

Kommunikointityyli

Suomalaiset puhuvat yleensä suoraan, eikä suoraan puhumista pidetä epäkohteliaana. Suora puhe on normaalia myös työelämässä. Jos esimerkiksi aika ei riitä työtehtävän tekemiseen, se kannattaa sanoa suoraan esimiehelle. Kokouksissa ja palavereissa voidaan tervehtimisen jälkeen mennä suoraan asiaan.

Suomalaisessa työskulttuurissa puhuttelu on hyvin epämuodollista. Useimmilla työpaikoilla kaikki työntekijät sinuttelevat toisiaan asemasta riippumatta.

Uskonnon vaikutus työelämään

Monet suomalaiset ovat kristittyjä mutta eivät kovin uskonnollisia. Kulttuurissa noudatetaan kuitenkin edelleen monia kristillisiä tapoja. Työelämässä uskonnon vaikutus näkyy monissa työntekijöiden vapaapäivissä. Kristillisinä juhlapyhinä, kuten jouluna ja pääsiäisenä on lakisääteisiä vapaapäiviä.

2.3. Suomen ja ruotsin kieli

Miksi opiskelisin suomea tai ruotsia?

Suomea puhuu äidinkielenään noin 90 prosenttia suomalaisista. Ruotsia puhuu äidinkielenään noin 5 prosenttia suomalaisista.

Kun mietit, kannattaako sinun opiskella suomea vai ruotsia, ota huomioon, kumpaa kieltä puhutaan asuinpaikallasi ja lähiympäristössäsi.

Useimmissa työpaikoissa on välttämätöntä osata suomea. Jos haluat opiskella Suomessa, tarvitset todennäköisesti suomen kielen taitoa.

Suomea tai ruotsia kannattaa opiskella, vaikka et aikoisi asua maassa pitkään. Vaikka Suomessa osataan englantia melko hyvin, on suomen tai ruotsin kielen osaamisesta sinulle paljon hyötyä.

Kun osaat kieltä, sinun on helpompi viihtyä Suomessa ja sopeutua Suomeen. Sinun on helpompi hoitaa asioitasi viranomaisten kanssa, seurata uutisia, tutustua ihmisiin ja saada ystäviä.

Opit kieltä parhaiten, kun uskallat puhua sitä. Aina ei tarvitse ymmärtää kaikkea, vaan riittää, että ymmärtää tärkeimmät asiat. Mene siis rohkeasti sellaisiin tilanteisiin, joissa voit puhua suomea tai ruotsia.

Suomen kielen opiskelu

Suomen kielen opetus aikuisille

Löydät tietoa suomen kielen kursseista esimerkiksi kansalaisopistoista, työväenopistoista, yliopistoista ja kesäyliopistoista. Kysy lisää maahanmuuttajien neuvontapalveluista, oman paikkakuntasi opetustoimen viranomaisilta tai paikallisten oppilaitosten opinto-ohjaajilta.

Joillakin paikkakunnilla tietoa kursseista on koottu yhteen paikkaan. Esimerkiksi Helsingin, Tampereen ja Turun seutujen suomen kielen kursseista saat tietoa Finnishcourses.fi-palvelusta.

Jos olet työ- ja elinkeinotoimiston asiakas, voit päästä suomen kielen kursseille TE-toimiston kautta. Se, minkälaista kielenopetusta tarvitset, arvioidaan TE-toimistossa, kun sinulle tehdään kotoutumis- tai työllistymissuunnitelma. Voit opiskella suomen kieltä työvoimakoulutuksena. Työvoimakoulutus on pääasiassa koulutusta, joka on tarkoitettu työttömille työnhakijoille. Koulutus on osallistujille maksutonta. Kysy suomen kielen kursseista omasta TE-toimistostasi.

Suomen kieltä työpaikalla

Jotkut työnantajat järjestävät työntekijöille suomen kielen opetusta. Kysy työnantajaltasi, voitko opiskella suomea työpaikallasi.

Suomen kielen opetus lapsille

Lapset oppivat uusia kieliä nopeasti, vaikka alussa se saattaa tuntua vaikealta. Suomen kielen opetusta on päiväkodissa, esikoulussa ja koulussa. Tämä opetus on suomi toisena kielenä -opetusta eli S2-opetusta.

Lapsi tai nuori voi myös osallistua valmistavaan opetukseen. Se on tarkoitettu niille oppilaille, jotka eivät osaa vielä kovin paljon suomea. Valmistavan opetuksen aikana lapsi tai nuori opiskelee suomen kieltä ja joitakin oppiaineita. Valmistava opetus on tarkoitettu 7–16-vuotiaille. Opetus kestää yleensä vuoden. Sen jälkeen oppilas siirtyy tavalliselle luokalle.

Ruotsin kieli Suomessa

Suomessa on kaksi virallista kieltä, suomi ja ruotsi. Suomea puhuu äidinkielenään noin 90 prosenttia suomalaisista. Ruotsia puhuu äidinkielenään noin 5 prosenttia suomalaisista. Ruotsia puhutaan eniten Suomen länsi- ja etelärannikolla.

Voit käyttää ruotsin kieltä valtion viranomaisten, esimerkiksi Kelan tai TE-toimiston kanssa. Ilmoita asiointikieli Maistraattiin, kun rekisteröidyt asukkaaksi. Voit myös vaihtaa asiointikieltä myöhemmin.

Kotoutuminen ruotsin kielellä

Ruotsinkielinen kotoutuminen voi olla sinulle hyvä vaihtoehto esimerkiksi jos:

- Asut alueella, jossa on paljon ruotsinkielisiä.
- Sinulla on ruotsinkielisiä perheenjäseniä tai sukulaisia.
- Osaat jo jonkin verran ruotsin kieltä.

Ruotsin kielen taidosta voi olla hyötyä, kun etsit töitä. Huomioi kuitenkin, että useimmissa työpaikoissa vaaditaan suomen kielen taitoa. Vaikka valitset ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen, sinun kannattaa jossain vaiheessa opiskella myös suomen kieltä.

Joissakin kunnissa voit osallistua ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen. Jos et pääse ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen, voit joissain tapauksissa saada tukea omaehtoiseen ruotsin kielen opiskeluun, jos siitä on sovittu kotoutumis- tai työllistymissuunnitelmassasi. Kysy ruotsinkielisestä kotoutumisesta, kun sinulle tehdään alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma. Lain mukaan sinulla on oikeus valita kotoutumiskieleksi suomi tai ruotsi.

2.4. Asuminen

Vuokra-asunto

Suomessa monet ihmiset asuvat vuokra-asunnossa. Vuokra-asunnon hyvä puoli on, että asunnon vaihtaminen on helpompaa, koska sinun ei tarvitse myydä ja ostaa asuntoa. Toisaalta vuokranantaja voi päättää irtisanoo vuokrasopimuksen, jos hänellä on siihen hyväksyttävä syy. Silloin joudut muuttamaan pois vuokra-asunnosta, vaikka et haluaisi.

Varaa tarpeeksi aikaa asunnon etsimiseen. Jotkut alueet ovat hyvin suosittuja. Tällaisilla alueilla asunnot vuokrataan todella nopeasti. Kun olet löytänyt sopivan asunnon, sinun kannattaa päättää nopeasti, haluatko sen.

Kun vuokranantaja valitsee vuokralaisen, hän ei saa lain mukaan syrjiä ketään esimerkiksi etnisen alkuperän, uskonnon tai kansalaisuuden perusteella.

Miten hankin vuokra-asunnon?

Kun etsit vuokra-asuntoa, voit hakea ilmoituksia esimerkiksi internetistä. Kirjoita hakusanaksi "vuokra-asunto". Voit myös etsiä tietoa paikallislehdistä.

Yksityiset vuokra-asunnot

Yksityisen vuokra-asunnon voit saada yleensä nopeammin kuin kunnallisen vuokra-asunnon. Yksityisen asunnon vuokra on yleensä korkeampi.

Sinun ei tarvitse käyttää välittäjää asunnon etsimiseen. Voit itse etsiä tietoa vapaista asunnoista. Silloin sinun ei tarvitse maksaa välityspalkkiota.

Voit etsiä yksityistä vuokra-asuntoa internetistä ja paikallislehdistä. Voit myös julkaista oman hakuilmoituksen.

Kuntien vuokra-asunnot

Monet kunnat omistavat vuokra-asuntoja. Ne ovat yleensä edullisempia kuin muut vuokra-asunnot.

Voit hakea asukkaaksi sellaiseen vuokra-asuntoon, jota valtio tukee, jos sinulla on jokin seuraavista:

- Suomen kansalaisuus;
- rekisteröity oleskeluoikeus;
- oleskelukortti;
- oleskelulupa, joka on voimassa vähintään yhden vuoden; tai
- opiskelijan oleskelulupa.

Kun haluat hakea kunnallista vuokra-asuntoa, täytä hakulomake oman kuntasi asuntotoimistossa. Usein voit myös täyttää ja lähettää lomakkeen kunnan verkkosivuilla.

Vuokrasopimus

Vuokrasopimus voi olla

- toistaiseksi voimassa oleva; tai
- määräaikainen.

Toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus jatkuu, kunnes vuokralainen tai vuokranantaja irtisanoo sen. Jos et tiedä etukäteen, kuinka kauan aiot asua asunnossa, tällainen sopimus on hyvä vaihtoehto.

Vuokran maksu

Vuokra maksetaan yleensä kerran kuukaudessa. Vuokra täytyy maksaa viimeistään eräpäivänä. Eräpäivä lukee vuokrasopimuksessa. Maksa vuokra tilisiirtona vuokranantajan tilille. Et voi maksaa vuokraa luottokortilla.

Vuokratakuu

Kun teet Suomessa vuokrasopimuksen, sinun täytyy melkein aina maksaa vuokratakuu. Tämä tarkoittaa sitä, että maksat vuokranantajalle etukäteen rahasumman, joka vastaa muutaman kuukauden vuokraa. Yleensä takuu on yhtä suuri kuin 2 kuukauden vuokra. Korkeintaan se voi olla yhtä suuri kuin 3 kuukauden vuokra.

Oma asunto

Oma asunto on usein pitkällä aikavälillä edullisempi kuin vuokra-asunto. Suurin osa suomalaisista asuu omassa asunnossa. On myös muita vaihtoehtoja kuin oma asunto ja vuokra-asunto.

Miten löydän omistusasunnon?

Kun etsit asuntoa, varaa aikaa jopa monta kuukautta.

Asuntoja myyvät yksityishenkilöt, kiinteistönvälitystoimistot ja rakennuttajat. Muun muassa Internetissä ja sanomalehdissä on ilmoituksia asunnoista, jotka ovat myynnissä. Kun löydät asunnon, joka kiinnostaa sinua, voit sopia myyjän kanssa, milloin voit käydä katsomassa asuntoa. Joskus ilmoitukseen on merkitty aika, jolloin asuntoa voi tulla katsomaan. Silloin sinun ei tarvitse sopia aikaa erikseen.

Asunnottomuus

Jos sinulla ei ole vakituista asuntoa, etkä ole virallisesti vuokralainen tai alivuokralainen, olet asunnoton. Suomessa kunnat tarjoavat palveluita asunnottomille. Nämä palvelut on tarkoitettu niille, joilla on kotikunta Suomessa.

Jos jäät asunnottomaksi, ota yhteyttä kotikuntasi sosiaalitoimistoon tai sosiaaliasemaan. Sieltä saat apua, kun etsit asuntoa tai väliaikaista majoitusta. Väliaikainen majoituspaikka voi olla asuntolassa, yömajassa tai sellaisessa asunnossa, joka on tarkoitettu asunnottomille. Selvitä tilanteesi sosiaalityöntekijän kanssa: miten paljon vuokraa pystyt maksamaan, ja voitko saada tukea vuokran maksua varten. Voit kysyä neuvoa myös kuntasi maahanmuuttajien neuvontapalvelusta.

Asumistuki

Kelan asumistuki on tarkoitettu asumisesta aiheutuviin menoihin. Kelan asumistuki kattaa vain osan asumiskustannuksista.

Voit saada asumistukea, jos olet pienituloinen ja asut vakinaisesti Suomessa. Vakinaisella Suomessa asumisella tarkoitetaan, että sinulla on Suomessa varsinainen koti ja oleskelet pääasiallisesti Suomessa. Jotta voisit saada asumistukea, sinun pitää myös kuulua Suomen sosiaaliturvan piiriin.

Kelan yleinen asumistuki

Tukea voidaan maksaa yhdelle henkilölle tai ruokakunnalle. Samassa asunnossa pysyvästi yhdessä asuvat henkilöt kuuluvat yleensä samaan ruokakuntaan. Tavallisesti ruokakunta on aviopari, avopari tai perhe. Myös yksi henkilö voi olla ruokakunta. Asumistuki myönnetään ruokakunnalle yhteisesti, yhden hakemuksen perusteella.

Ota huomioon, että jos asut samassa asunnossa esimerkiksi ystäväsi kanssa, ja teillä on yhteinen vuokrasopimus, silloin katsotaan, että kuulutte samaan ruokakuntaan. Sen sijaan jos toinen teistä on päävuokralainen ja toinen on alivuokralainen, ettekä ole lähisukulaisia, katsotaan, että kuulutte eri ruokakuntaan.

Yleistä asumistukea voivat saada

- lapsiperheet
- opiskelijat
- avioparit ja rekisteröidyssä parisuhteessa olevat
- avoparit
- yksin asuvat tai
- yhteisössä asuvat

Ilmoita Kelalle muutoksista

Jos tulosi, asumistilanteesi, perhetilanteesi tai muut olosuhteesi muuttuvat, ilmoita muutoksesta heti Kelaan. Kelan päätöksessä on kerrottu tarkasti, mistä asioista pitää ilmoittaa.

Asukkaan oikeudet ja velvollisuudet

Sinulla on velvollisuus

- noudattaa taloyhtiösi järjestyssääntöjä, jos asut kerrostalossa tai rivitalossa. Järjestyssäännöissä lukee tavallisesti esimerkiksi, mihin aikaan talossa täytyy olla hiljaa. Niissä on usein myös ohjeita talon yhteisten tilojen käytöstä. Kerrostalossa löydät järjestyssäännöt yleensä rappukäytävästä ulko-oven läheltä.
- huolehtia, että myös vieraasi noudattavat järjestyssääntöjä.
- käyttää huoneistoa vain siihen, mihin se on tarkoitettu. Jos huoneisto on tarkoitettu asumiseen, et voi asua muualla ja käyttää huoneistoa liiketilana.

Sinulla on oikeus

- normaaliin elämään kodissasi. Taloyhtiö ei voi määrätä sellaisia järjestyssääntöjä, jotka ovat ristiriidassa lain kanssa, tai jotka rajoittavat liikaa normaalia elämistä.
- kotirauhaan. Naapurisi eivät saa häiritä kotirauhaa esimerkiksi kovalla metelillä yöllä. Jos naapurisi rikkoo järjestyssääntöjä usein ja vakavasti, keskustele ensin asiasta naapurisi kanssa. Jos tämä ei auta, voit ottaa yhteyttä isännöitsijään tai vuokranantajaan. Kotirauha tarkoittaa myös sitä, että sinulla on pääsääntöisesti oikeus päättää, kuka saa tulla kotiisi.

Vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet

Sinulla on velvollisuus

- maksaa vuokra ajallaan. Vuokran määrä lukee vuokrasopimuksessa. Vuokranantaja voi korottaa vuokraa sen mukaan, mitä vuokrasopimuksessa on sovittu.
- huolehtia siitä, että vuokra-asunto pysyy hyvässä kunnossa.
- noudattaa vuokrasopimuksen ehtoja. Jos esimerkiksi vuokrasopimuksessa kielletään tupakointi asunnossa, silloin et voi polttaa tupakkaa kodissasi. Jos vuokrasopimuksessa vaaditaan kotivakuutusta, sinun täytyy ottaa sellainen. Kotivakuutus on joka tapauksessa hyvä ottaa myös silloin, jos sitä ei vuokrasopimuksessa vaadita.

- kysyä lupa vuokranantajalta, jos haluat tehdä asunnossa muutoksia, esimerkiksi maalata seinän. Et saa tehdä muutoksia ilman lupaa, vaikka maksaisit remontin itse. Pyydä lupa kirjallisena.
- korvata vuokranantajalle, jos aiheutat asunnolle vahinkoa.
- ilmoittaa vuokranantajalle, jos huomaat asunnossa sellaisia vikoja, jotka ovat vuokranantajan vastuulla. Vuokranantaja vastaa esimerkiksi asunnon kiinteistä kalusteista ja pintamateriaaleista.
- ilmoittaa talohuoltoyhtiöön mahdollisista vioista, kuten vuotavasta vesihanasta.

Sinulla on oikeus

- asua vuokra-asunnossa vuokrasopimuksen mukaisesti. Vuokranantaja saa tulla asuntoon vain joissakin poikkeustapauksissa, esimerkiksi valvomaan asunnon korjauksia tai näyttämään asuntoa ostajille. Hänen täytyy silloinkin yrittää sopia asiasta kanssasi etukäteen.
- saada kirjallinen ilmoitus etukäteen, jos vuokra nousee. Ilmoituksessa täytyy lukea, miten paljon ja milloin vuokra nousee, sekä mikä on korotuksen peruste.
- sellaiseen irtisanomisaikaan kuin laki määrää.
- purkaa vuokrasopimus heti, jos asunnossa asuminen on vaarallista terveydelle.
- vuokrata osa asunnosta toiselle henkilölle, jos siitä ei ole haittaa vuokranantajalle.
- saada ilmoitus korjauksista etukäteen. Pienistä korjauksista täytyy ilmoittaa 14 päivää aikaisemmin ja suurista korjauksista 6 kuukautta aikaisemmin. Kiireelliset korjaukset voidaan kuitenkin tehdä ilman ilmoitusta. Jos korjausten aikana on vaikeaa tai mahdotonta asua asunnossa, sinulla on oikeus irtisanoa vuokrasopimus tai saada vuokran alennusta. Sinun täytyy kuitenkin aina sopia tästä vuokranantajan kanssa.

Kodin turvallisuus

Paloturvallisuus

- Palovaroitin voi pelastaa henkesi. Jos asunnossasi syttyy tulipalo, palovaroitin hälyttää kovalla äänellä, ja ehdit ajoissa ulos.
- Huolehdi siitä, että kotonasi on tarpeeksi monta palovaroitinta. Palovaroittimia myydään tavarataloissa ja rautakaupoissa. Yksi palovaroitin riittää aina 60 neliometriä varten. Esimerkiksi jos kotisi pinta-ala on 65 neliometriä, tarvitset kaksi palovaroitinta. Jos kodissasi on enemmän kuin yksi kerros, laske jokaisen kerroksen pinta-ala erikseen. Jokaisessa kerroksessa täytyy olla palovaroitin.
- Tarkista säännöllisesti, että palovaroitin toimii. Vaihda paristot jos se on tarpeen, mielellään kerran vuodessa.
- Olet vastuussa palovaroittimista myös silloin, jos asut vuokra-asunnossa.
- Suomalaisissa asunnoissa on usein sauna. Vaikka et käyttäisi saunaa, älä koskaan laita mitään saunan kiukaan yläpuolelle, muuten voi syttyä tulipalo. Älä esimerkiksi kuivata pyykkiä kiukaan yläpuolella tai lähellä kiuasta. Sammuta aina sähkökiuas käytön jälkeen.
- Kun lähdet kotoa, muista tarkistaa, että liesi ja kiuas ja esimerkiksi silitysrauta ovat pois päältä.
- Kotona on hyvä olla palosammutin. Joissakin kerrostaloissa myös rappukäytävässä on palosammutin. Selvitä, mistä lähin palosammutin löytyy.
- Huolehdi siitä, että kotonasi on sammutuspeite. Sitä on hyvä säilyttää esimerkiksi lieden lähellä.
- Älä jätä ruokaa kuumalle liedelle ilman valvontaa. Ole erityisen varovainen, jos laitat ruokaa yöllä. Älä laita ruokaa, jos olet humalassa.
- Älä säilytä tavaroita lieden päällä. Lapset, lemmikkieläimet tai tahaton kosketus voivat vahingossa kääntää lieden päälle. Silloin lieden päällä olevat tavarat voivat syttyä palamaan.
- Jos rasva syttyy palamaan, kun laitat ruokaa, tukahduta palo esimerkiksi kattilan tai paistoastian kannella tai sammutuspeitteellä. Älä käytä vettä.
- Muista laittaa sähkölaitteet pois päältä käytön jälkeen. Silitysrauta täytyy irrottaa myös pistorasiasta.

- Älä käytä sellaisia sähkölaitteita, jotka ovat huonossa kunnossa tai joiden johdossa on vikaa.
- Jos sähkölaite syttyy palamaan, älä käytä vettä. Tukahduta palo esimerkiksi palosammuttimella.
- Jos kotonasi on sähköpattereita tai lämmittimiä, älä laita niiden päälle kankaita, vaatteita tai mitään muutakaan.
- Jätä television, mikroaaltouunin, jääkaapin ja pakastimen ympärille tilaa. Älä peitä niitä. Pakastimen ja jääkaapin takaritilä on hyvä puhdistaa pölystä esimerkiksi imuroimalla kerran vuodessa, jos se vain on mahdollista.
- Älä tupakoi sisätiloissa.
- Älä jätä kynttilöitä palamaan ilman valvontaa. Älä polta kynttilöitä esimerkiksi verhojen lähellä edes silloin, kun olet itse paikalla.
- Jos syttyy tulipalo, soita hätänumeroon 112.

Näin vältät vesivahingot

- Älä jätä pesukonetta tai astianpesukonetta päälle, kun lähdet kotoa.
- Tarkista säännöllisesti, että kotisi vesiputket eivät vuoda, ja että kodinkoneista ei valu vettä lattialle.
- Pidä pesukoneen ja astianpesukoneen hanat aina kiinni silloin kun et käytä koneita.
- Jääkaapin, pakastimen ja tiskikoneen alla täytyy olla muovinen suoja-allas. Se asennetaan samalla kuin laitekin.
- Astianpesukonetta ei saa asentaa itse, vaan sen tekee ammattilainen.
- Jos kotonasi sattuu vesivuoto, yritä sulkea vesijohto sulkuventtiilistä. Jos asut kerros- tai rivitalossa, ilmoita vuodosta heti talon huoltoyhtiön päivystysnumeroon. Jos asut omakotitalossa, ilmoita päivystävään vesijohtoliikkeeseen.

Jätehuolto ja kierrätys

Yleensä sinun täytyy lajitella jätteet kotona, ennen kuin viet ne ulos roskikseen. Kun jätteet lajitellaan oikein, niiden materiaalista voidaan valmistaa uusia tavaroita.

Lajitteluohjeet ovat hieman erilaiset eri puolella Suomea. Ohjeita on usein oman talon roskisten luona, tai niitä voi kysyä omasta kunnasta tai vuokranantajalta. Älä heitä roskia ikkunasta ulos äläkä metsiin tai kaduille.

Ehjät tavarat eivät ole jätettä. Voit myydä ne itse kirpputorilla tai internetissä tai lahjoittaa hyväntekeväisyyteen tai kierrätyskeskuksiin. Suomessa on tavallista ostaa käytettyjä tavaroita, ja hyviä käytettyjä tavaroita on helppo löytää.

Miten jätteet lajitellaan?

Lajittele jätteet niiden materiaalin mukaan.

Älä laita viemäriin (vessaan) roskia, ruokaa tai ylimääräisiä kemikaaleja. Vie aina vaarallinen jäte keräyspisteeseen.

Kaikkien talojen luona ei aina ole kaikkia kierrätysastioita. Kaikille yhteisiä kierrätyspisteitä on sivulla kierratys.info. Et saa viedä omia roskia toisen talon roska-astioihin. Älä vie talosi roskikseen jätettä muualta, esimerkiksi yrityksestäsi.

2.5. Koulutus

Suomalainen koulutusjärjestelmä

Suomessa koulutus on korkeatasoista. Erot eri koulujen oppimistuloksissa ovat pienet, ja lähes kaikki suorittavat peruskoulun tavoiteajassa. Esiopetus, perusopetus ja toisen asteen koulutus on maksutonta, ja myös sen jälkeen koulutus on suurimmaksi osaksi maksutonta. Tavoite on, että kaikilla on mahdollisuus saada laadukasta koulutusta perheen tuloista riippumatta ja kasvaa aktiivisiksi kansalaisiksi.

Koulutusjärjestelmään kuuluvat varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, toisen asteen koulutus ja korkeakoulutus. Aikuiskoulutus on tarkoitettu aikuisille, ja se sisältää paljon vaihtoehtoja perusopetuksesta korkeakoulutukseen.

Varhaiskasvatus

Suomessa lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen ennen kouluikää. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Lapsi voi myös osallistua varhaiskasvatukseen yhdessä vanhemman kanssa leikkipuistossa. Lapsi voi saada varhaiskasvatusta vähintään 20 tuntia viikossa tai pitempään, jos vanhemmat käyvät töissä tai opiskelevat. Tavoite on tukea lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Lapsi oppii muun muassa sosiaalisia ja käden taitoja ja erilaisia tietoja. Lapsi oppii myös taitoja, jotka auttavat häntä oppimaan lisää.

Suomessa kunnat järjestävät varhaiskasvatusta. Sitä rahoitetaan verovaroilla, ja siksi se on perheille edullisempaa. Lisäksi Suomessa on yksityistä varhaiskasvatusta. Lasten kanssa työskentelevät koulutetut varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat.

Esiopetus

Lasten täytyy osallistua Suomessa esiopetukseen yhden vuoden ajan, ennen kuin oppivelvollisuus alkaa. Yleensä esiopetus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää kuusi vuotta. Esiopetusta järjestävät kunnat, eikä se maksa perheelle mitään. Sitä antavat varhaiskasvatuksen opettajat, jotka ovat valmistuneet yliopistosta. Esiopetusta on yleensä maanantaista perjantaihin neljä tuntia päivässä. Lapsi voi osallistua esiopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatukseen, jos vanhemmat ovat töissä tai opiskelevat.

Perusopetus

Perusopetus alkaa Suomessa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Kaikkien lasten, jotka asuvat Suomessa vakinaisesti, täytyy osallistua perusopetukseen. Peruskoulussa on yhdeksän luokkaa. Oppivelvollisuus loppuu, kun lapsi on suorittanut koko perusopetuksen oppimäärän, tai kun on kulunut kymmenen vuotta siitä, kun oppivelvollisuus alkoi.

Perusopetusta järjestävät kunnat. Sitä rahoitetaan verovaroilla, ja siksi se ei maksa perheelle mitään. Alaluokilla opetusta on noin 20 tuntia viikossa, ja määrä kasvaa ylemmillä luokilla.

Toisen asteen koulutus

Perusopetuksen jälkeen yleisimpiä vaihtoehtoja ovat lukio ja ammatillinen koulutus. Ne ovat toisen asteen koulutusta. Toisen asteen koulutus on opiskelijalle yleensä maksutonta. Kirjat ja muut opiskelumateriaalit täytyy kuitenkin ostaa itse.

Lukio

Lukio on yleissivistävää koulutusta, eikä sieltä voi valmistua mihinkään ammattiin. Lukiossa opiskellaan samoja aineita kuin perusopetuksessa, mutta opetus on vaativampaa ja itsenäisempää. Lopuksi opiskelijat yleensä suorittavat ylioppilastutkinnon. Lukio kestää 2-4 vuotta, opiskelijasta riippuen. Sen jälkeen voi pyrkiä yliopistoon, ammattikorkeakouluun tai lukiopohjaiseen ammatilliseen koulutukseen.

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus on käytännönläheisempää kuin lukiokoulutus. Siellä voi opiskella ammatillisen perustutkinnon noin kolmessa vuodessa. Sen jälkeen opintoja voi jatkaa ja suorittaa ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Olennainen osa tutkintoa on työpaikalla oppiminen. Jos haluaa, ammatillisesta koulutuksesta voi jatkaa opintoja korkeakoulutukseen asti.

Korkeakoulutus

Toisen asteen opintojen jälkeen voi jatkaa korkeakoulutukseen. Suomessa korkeakoulutusta tarjoavat ammattikorkeakoulut ja yliopistot.

Korkeakoulussa opiskelu voi olla opiskelijalle maksutonta tai maksullista. Lukuvuosimaksu täytyy maksaa, jos ei ole EU-maan tai ETA-maan kansalainen eikä näiden maiden kansalaisen perheenjäsen, ja jos suorittaa alemman tai ylemmän englanninkielisen korkeakoulututkinnon.

Muita opiskelumahdollisuuksia

Suomessa on myös paljon oppilaitoksia, jotka tarjoavat kaiken ikäisille sellaisia opintoja, jotka eivät johda tutkintoon. Suurin osa koulutuksesta on tarkoitettu aikuisille. Tällaisia oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset.

Opinnot ovat yleissivistäviä. Voit opiskella esimerkiksi kieliä, taideaineita, käsityötä ja viestintää. Yleensä koulutus maksaa opiskelijalle jonkin verran.

Joissakin tilanteissa koulutus näissä oppilaitoksissa voi kuitenkin olla maksutonta. Esimerkiksi jos luku- ja kirjoitustaidon koulutus ja muu kielikoulutus on hyväksytty kotoutumissuunnitelmaasi, siitä ei peritä maksua.

2.6. Terveys

Hätätilanteet

Hätänumero on Suomessa 112. Hätänumeroon voit soittaa vain kiireellisissä hätätilanteissa, kun henki, terveys, omaisuus tai ympäristö on vaarassa.

Hätätilanteissa saat hoitoa vaikka sinulla ei olisi kotikuntaa Suomessa. Hoitokuluja voidaan periä sinulta jälkikäteen.

Älä soita hätänumeroon, jos asialla ei ole kiire. Älä soita hätänumeroon tavallisessa sairaustapauksessa. Älä myöskään soita hätänumeroon, jos haluat kysyä poliisilta esimerkiksi lupa-asioista. Turhan soiton vuoksi apu saattaa myöhästyä todellisessa hätätilanteessa. Jos käytät hätänumeroa väärin, sinua voidaan rangaista.

Kun soitat hätänumeroon 112:

- kerro oma nimesi
- kerro, mitä on tapahtunut
- kerro tarkka osoite ja kunta
- vastaa hätäkeskuksen päivystäjän kysymyksiin
- seuraa ohjeita
- älä lopeta puhelua, ennen kuin saat luvan

Jos epäilet, että joku on saanut myrkytyksen, voit kysyä neuvoa Myrkytystietokeskuksesta. Sen puhelinpalvelu on auki 24 tuntia vuorokaudessa. Puhelinnumero on (09) 471 977.

Terveyspalvelut Suomessa

Mitä terveyspalveluja voit käyttää?

Voit käyttää Suomen julkisia terveyspalveluita, jos sinulla on kotikunta Suomessa. Oikeus kotikuntaan riippuu seuraavista asioista:

- mistä maasta tulet Suomeen
- mikä on Suomeen tulosi syy (esim. työ, opiskelu)
- muutatko Suomeen vakituisesti vai oletko Suomessa tilapäisesti
- jos olet Suomessa tilapäisesti, kuinka kauan olet Suomessa

Jos et ole varma, onko sinulla kotikunta Suomessa, selvitä oma tilanteesi tarkemmin maistraatista.

Jos tulet Suomeen töihin, sinulla saattaa olla oikeus julkiseen terveydenhuoltoon, vaikka sinulla ei olisi kotikuntaa Suomessa. Jos sinulla ei ole kotikuntaa Suomessa, pyydä Kelaa selvittämään oikeutesi julkiseen terveydenhuoltoon.

Hätätilanteissa saat hoitoa julkisessa terveydenhuollossa, vaikka sinulla ei olisi kotikuntaa Suomessa tai oikeutta hoitoon työskentelyn perusteella. Hoitokuluja voidaan periä sinulta jälkikäteen.

Jos sinulla ei ole oikeutta julkisiin terveyspalveluihin, voit varata ajan yksityiseltä lääkäriasemalta. Yksityiset terveyspalvelut maksavat asiakkaalle huomattavasti enemmän kuin julkiset.

Julkiset terveyspalvelut

Kun sairastut, ota aluksi yhteyttä omaan terveysasemaasi. Omalta terveysasemalta voi varata ajan yleislääkärille tai terveydenhoitajalle.

Iltaisin ja viikonloppuisin terveysasemat ovat kiinni. Silloin äkillisiä sairastapauksia hoidetaan päivystyksessä. Päivystys on tarkoitettu sellaisiin tilanteisiin, jotka vaativat välitöntä hoitoa. Jos sairautesi ei vaadi välitöntä hoitoa, varaa aika omalta terveysasemaltasi, kun se on seuraavan kerran auki.

Yksityiset terveyspalvelut

Yksityisten lääkäriasemien yhteystietoja voit löytää esimerkiksi internetistä. Saat todennäköisesti nopeammin ajan yksityiselle terveysasemalle kuin julkisiin terveyspalveluihin. Yksityiset terveyspalvelut maksavat asiakkaalle huomattavasti enemmän kuin julkiset. Eri lääkäriasemat tarjoavat erilaisia palveluita. Yksityisiä terveyspalveluja voivat käyttää kaikki, myös ne, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa.

Pohjoismaalaisen terveydenhoito

Jos sinulla on sairausvakuutus toisessa Pohjoismaassa, sinulla on oikeus saada välttämätöntä sairaanhoitoa Suomessa. Saat hoitoa samoilla ehdoilla ja maksat palveluista saman verran kuin suomalaiset. Ota mukaan virallinen henkilöllisyystodistus, kun käytät terveyspalveluita.

EU-kansalaisen terveydenhoito

Jos sinulla on sairausvakuutus toisessa EU-maassa, ETA-maassa tai Sveitsissä, sinulla on oikeus välttämättömään sairaanhoitoon Suomessa. Jotta voisit saada hoitoa, sinulla täytyy olla eurooppalainen sairaanhoitokortti. Sinun täytyy hankkia eurooppalainen sairaanhoitokortti siitä maasta, jossa olet sairausvakuutettu.

Jos sinulla on eurooppalainen sairaanhoitokortti, voit käyttää julkisia terveyspalveluja. Jos käytät yksityisiä palveluja, voit saada Kelalta korvausta kustannuksista.

Eurooppalainen sairaanhoitokortti antaa oikeuden hoitoon, jos sairastut tai joudut onnettomuuteen. Pääset hoitoon myös, jos pitkäaikaissairautesi vaatii sitä. Kortilla saat myös raskauteen ja synnytykseen liittyvää hoitoa. Saat hoitoa samalla hinnalla kuin henkilöt, jotka asuvat Suomessa vakituisesti.

Työntekijän ja yrittäjän terveydenhoito

Jos olet tullut Suomeen töihin, sinulla voi olla oikeus käyttää Suomen julkisia terveyspalveluita. Tämä riippuu työsopimuksesi kestosta ja laadusta sekä siitä, mistä maasta olet tullut Suomeen.

Yrittäjä voi järjestää itselleen työterveyshuollon, jos haluaa. Yrittäjän ei siis ole pakko järjestää itselleen työterveyshuoltoa. Yrittäjän täytyy kuitenkin järjestää työterveyshuolto työntekijöille, jotka ovat hänen palveluksessaan.

Opiskelijan terveydenhoito

Jos tulet Suomeen opiskelemaan jostain muusta maasta kuin EU-maasta, ETA-maasta tai Sveitsistä, tarvitset yleensä kotimaastasi kattavan sairausvakuutuksen, ennen kuin voit saada oleskeluluvan Suomeen. Jos opintojesi arvioitu kesto on vähintään kaksi vuotta, saat yleensä kotikunnan Suomesta ja pääset kunnallisten terveyspalvelujen piiriin. Siinä tapauksessa riittää, että vakuutuksesi kattaa ensisijaisesti lääkekustannukset. Jos et ole varma, onko sinulla oikeus kotikuntaan Suomessa, tarkista asia maistraatista.

Lapsen terveys

Jos lapsellasi on kotikunta Suomessa, hänellä on oikeus käyttää julkisia terveyspalveluita.

Jos kuulut Suomen sairausvakuutuksen piiriin, voit ottaa lapsellesi vakuutuksen, joka kattaa yksityisten terveyspalveluiden kustannuksia.

Kun lapsi sairastuu

Kuumeista tai muuten sairasta lasta ei voi viedä hoitopaikkaan. Jos lapsella on yskä tai nuha, lapsi voi osallistua päivähoitoon, jos hän on muuten kunnossa. Kun alle 10-vuotias lapsi sairastuu äkillisesti, lapsen äiti tai isä voi jäädä kotiin hoitamaan lasta. Hoitovapaa voi kestää korkeintaan neljä päivää. Työehtosopimuksessa on sovittu, saako tältä ajalta palkkaa vai ei.

Jos lapsi on hengenvaarassa tai joutuu onnettomuuteen, soita hätänumeroon 112. Ambulanssi on tarkoitettu vain vakavia ja kiireellisiä tilanteita varten. Älä soita hätänumeroon tavallisessa sairastapauksessa.

Pienten lasten terveys

Alle kouluikäisen lapsen terveydestä huolehtii lastenneuvola. Lastenneuvola seuraa ja tukee alle kouluikäisen lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Lapset käyvät lastenneuvolassa lääkärin tai terveydenhoitajan luona. Alle vuoden ikäisen lapsen perhe kutsutaan neuvolaan vähintään yhdeksän kertaa. Ensimmäisen vuoden jälkeen neuvolaan kutsutaan vielä vähintään kuusi kertaa.

Kouluikäisten lasten terveys

Jokaisella koululla on nimetty lääkäri ja terveydenhoitaja. Terveydenhoitaja tarkastaa lapset koulussa. Terveydenhoitaja on koulussa tiettyinä päivinä viikossa. Oppilaat voivat itse mennä terveydenhoitajan luokse, jos heillä on ongelmia. Jos koulussa sattuu tapaturma, lapsi saa ensiapua. Tietoa koulu-terveydenhuollosta on Sosiaali- ja terveysministeriön sivuilla.

Rokotukset

Suomessa lapsille tarjotaan mahdollisuus rokotuksiin monia tarttuvia tauteja vastaan. Rokotukset annetaan lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Ne rokotukset, jotka kuuluvat rokotusohjelmaan, ovat perheelle maksuttomia. Rokottaminen on vapaaehtoista. Suurin osa lapsista saa Suomessa rokotusohjelman mukaiset rokotteet. Kerro terveydenhoitajalle, mitä rokotuksia lapsesi on saanut ennen Suomeen tuloa.

Poikien ympärileikkaus

Ympärileikkaus on aina peruuttamaton toimenpide. Jos se tehdään ei-lääketieteellisestä syystä, puututaan pojan ruumiilliseen koskemattomuuteen. Ympärileikkauksen saa tehdä vain laillistettu lääkäri. Ympärileikkausta varten tarvitaan pojan huoltajien kirjallinen suostumus. Jos lapsella on kaksi huoltajaa, tarvitaan molempien suostumus, muuten toimenpidettä ei saa tehdä. Pojalla on oikeus kieltäytyä leikkauksesta. Ympärileikkausta ei saa tehdä ilman lääkärin antamaa kivunlievitystä, ja se täytyy tehdä steriileissä olosuhteissa. Ei-lääketieteellinen ympärileikkaus ei kuulu julkisesti rahoitettuun terveydenhuoltoon, joten sitä ei voida tehdä julkisella terveysasemalla ja se täytyy maksaa itse.

Tyttöjen ympärileikkaus

Tyttöjen ympärileikkaus on Suomessa rikos. Siitä voi saada monen vuoden vankeusrangaistuksen. On myös rikos viedä tyttö toiseen maahan, jotta hänelle tehtäisiin siellä ympärileikkaus.

Mielenterveys

Milloin apua?

Apua voi tarvita kuka tahansa haastavassa elämäntilanteessa. Tällaisia tilanteita voivat olla esim. muutto maasta toiseen, työpaikan ongelmat, työpaikan menetys, perheongelmat, avioero, omaisen kuolema, sairaus tai muu elämänmuutos. Myös positiivinen asia, esimerkiksi lapsen syntymä, voi muuttaa elämää niin paljon, että uudessa tilanteessa tarvitaan tukea. Joskus paha olo voi yllättää myös jälkeinpäin, kun vaikeasta kokemuksesta on jo aikaa, ja elämä on rauhoittunut.

Apua kannattaa hakea, jos sinulla on seuraavia oireita:

- unettomuus
- ruokahaluttomuus
- arkielämä tuntuu raskaalta
- et jaksa käydä töissä tai tavata ihmisiä
- fyysisiä oireita, joihin ei löydetä lääketieteellistä syytä
- alkoholin tai huumeiden käyttösi on lisääntynyt

Mistä apua?

Usein auttaa jo se, että asioista puhuu perheen tai ystävien kanssa. Välillä tarvitaan myös muuta apua. Puhuminen terveydenhoitajan, lääkärin tai psykoterapeutin kanssa voi auttaa. Hänen kanssaan voitte yhdessä miettiä, minkälainen tuki olisi juuri sinulle sopivinta.

Jos sinulla on kotikunta Suomessa, ota ensin yhteyttä omaan terveysasemaasi. Terveysasemat ovat yleensä auki maanantaista perjantaihin n. klo 8–16. Soita terveysasemalle heti aamulla ja varaa aika. Jos tarvitset apua nopeasti, kerro siitä puhelimesta. Lääkäri kirjoittaa tarvittaessa lähetteen psykiatrian poliklinikalle tai muuhun mielenterveysyksikköön. Poliklinikalle et voi mennä suoraan ilman lääkärin lähetettä.

Lääkärille tai psykologille voit puhua asioistasi luottamuksellisesti. Hänellä on vaitiolovelvollisuus. Hän ei kerro asioistasi muille viranomaisille. Jos jokin toinen terveydenhuollon yksikkö tarvitsee tietojasi, sinulta kysytään erikseen lupa niiden antamiseen.

Omalta terveysasemaltasi saat tarkempaa tietoa siitä, miten mielenterveyspalvelut on paikkakunnallasi järjestetty.

2.7. Vapaa-aika

Kirjastot

Suomessa on kaikilla paikkakunnilla kunnan tai kaupungin kirjasto. Kirjasto on paikka, missä voit lainata kirjoja, lukea lehtiä, käyttää tietokonetta, opiskella tai osallistua erilaisiin tapahtumiin.

Monikielinen kirjasto

Monikielisessä kirjastossa on aineistoa yli kuudellakymmenellä kielellä. Kirjasto sijaitsee Helsingin Pasilassa. Monikielisen kirjaston kokoelmia voi lainata mistä tahansa päin Suomea. Voit pyytää oman kirjastosi virkailijalta, että hän tilaa sinulle toivomasi aineiston. Monikielisestä kirjastosta saa lisätietoa Helsingin seudun yhteisiltä Helmet.fi-kirjastosivuilta.

Liikunta

Suomessa harrastetaan paljon liikuntaa ja liikuntaharrastukset voivatkin auttaa ihmisiin tutustumisessa ja ystävien saamisessa. Ohjattua liikuntaa järjestävät esimerkiksi erilaiset urheiluseurat, jotka toimivat pitkälti vapaaehtois pohjalta.

Liikuntapaikat

Kuntien ylläpitämien liikuntapaikkojen lisäksi suuremmista kaupungeista löytyy myös yksityisiä liikuntakeskuksia. Niiden tarjonnasta ja hinnoista kannattaa kysyä suoraan palveluntarjoajalta.

Luonnossa liikkuminen

Suomen luonto on monipuolinen. Luonnossa liikkuminen on hauskaa ja turvallista, kun valitset oman kuntosi ja taitojesi mukaisia reittejä ja noudatat ohjeita.

Jäällä liikkuminen

Talvella suurin osa Suomen vesialueista on jään peitossa. Jäällä voi esimerkiksi kävellä, luistella hiihtää ja pilkkiä. Hyvin paksulla jäällä voi myös ajaa moottorikelkalla ja autolla. Jäällä liikkumiseen liittyy aina riskejä ja turvallisuus on tärkeää ottaa huomioon.

Jokamiehen oikeudet

Jokamiehen oikeudet ovat olennainen osa suomalaista kulttuuria ja lainsäädäntöä.

Jokamiehenoikeudet lyhyesti

Saat:

- liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen luonnossa muualla kuin pihamaalla sekä muilla kuin sellaisilla pelloilla, niityillä tai istutuksilla, jotka voivat vahingoittaa kulkemisesta;
- oleskella tilapäisesti alueilla, missä liikkuminenkin on sallittua - voit esimerkiksi teltailla suhteellisen vapaasti, kunhan pidät huolen riittävästä etäisyydestä ihmisten asuntoihin;
- poimia marjoja, sieniä ja kukkia;
- onkia ja pilkkiä
- veneillä, uida ja peseytyä vesistöissä sekä kulkea jäällä

Et saa:

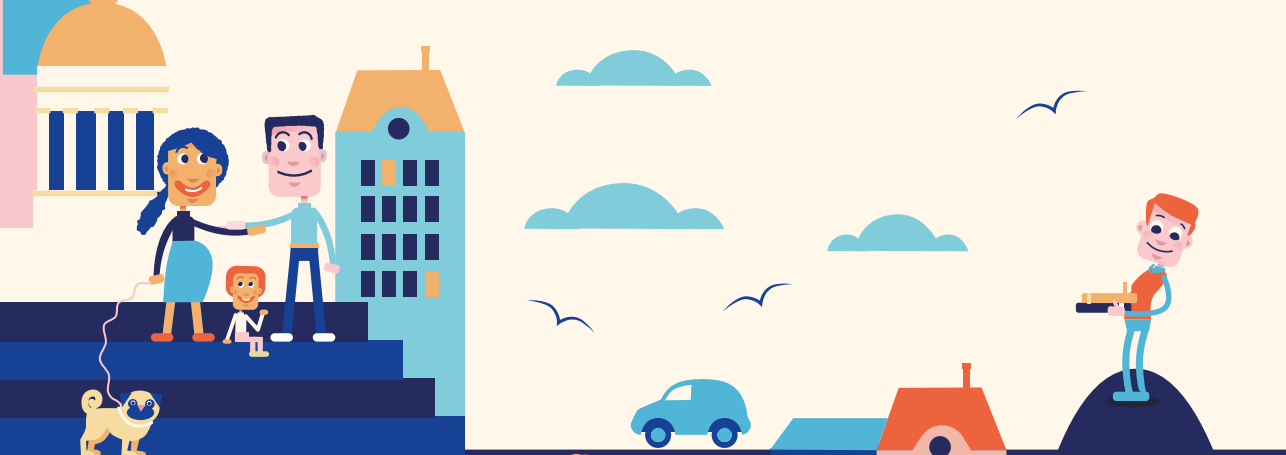
- aiheuttaa häiriötä tai haittaa toisille;
- häiritä tai vahingoittaa lintujen pesiä ja poikasia;
- häiritä poroja ja riistaeläimiä;
- kaataa tai vahingoittaa kasvavia puita;
- ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta, varpuja, sammalta tms. toisen maalta ilman lupaa;
- tehdä avotulta toisen maalle ilman pakottavaa tarvetta;
- häiritä kotirauhaa esimerkiksi leiriytymällä liian lähelle ihmisten asuntoja tai meluamalla;
- roskata ympäristöä;
- ajaa moottoriajoneuvolla maastossa ilman maanomistajan lupaa ja
- kalastaa ja metsästää ilman asianomaisia lupia.

Yhdistykset

Suomessa on väkilukuun nähden paljon yhdistyksiä. Kaikilla on lain mukaan oikeus toimia yhdistyksissä. Yhdistymisvapaus koskee myös ulkomaalaisia.

Yhdistys voi olla esimerkiksi urheiluseura, kulttuuriyhdistys, ystävyysseura tai uskonnollinen yhdistys.

Suomessa on paljon myös maahanmuuttajien perustamia yhdistyksiä. Maahanmuuttajien yhdistys tai oman maan ystävyysseura voi auttaa säilyttämään ja kehittämään omaa kulttuuria uudessa yhteiskunnassa ja tehdä yhteistyötä viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa. Erilaisia yhdistyksiä voit etsiä Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti-palvelusta.

3. Tietoa Suomesta

3.1. Perustietoa Suomesta

Suomi lyhyesti

Valtio

- Suomi on tasavalta ja Euroopan unionin (EU) jäsen.
- Suomen pääkaupunki on Helsinki.
- Suomi jakaantuu kuntiin, joilla on itsehallinto.

Ihmiset

- Suomessa on 5,5 miljoonaa asukasta.
- Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi (noin 5 % suomalaisista puhuu äidinkielenään ruotsia).
- Monet suomalaiset puhuvat hyvää englantia.

Ilmasto ja maantiede

- Suomi sijaitsee Pohjois-Euroopassa.
- Suomen naapurimaat ovat Venäjä (idässä), Norja (pohjoisessa), Ruotsi (länessä) ja Viro (etelässä).
- Suomen pinta-ala on 338 432 km², johon kuuluvat Suomen maa- ja sisävesialueet.

Talous

- Suomen rahayksikkö on euro.

Suomen historiaa

Suomi osana Ruotsia ja Venäjää

Suomi oli osa Ruotsia yli 600 vuoden ajan keskiajalta 1800-luvun alkuun saakka. Ruotsi ja Venäjä taistelivat tänä aikana useasti vaikutusvallasta Suomessa. Lopulta vuonna 1809 koko Suomi siirtyi Venäjän valtaan, kun Venäjä oli voittanut Ruotsia vastaan käymänsä sodan.

Suomi kuului Venäjään 1809–1917. Tänä aikana Suomella oli itsehallinto, eli suomalaiset pystyivät päättämään monista asioista itsenäisesti. Suomen hallitsija oli kuitenkin Venäjän keisari.

Suomen kieli, suomalainen kulttuuri ja talous kehittyivät paljon sinä aikana kun Suomi kuului Venäjään. 1900-luvun alussa Venäjä alkoi kuitenkin kaventaa Suomen itsehallintoa, mitä suomalaiset eivät hyväksyneet.

Suomi itsenäistyy

Ensimmäisen maailmansodan loppuvaiheessa Suomi erosi Venäjästä, kun Suomen eduskunta hyväksyi itsenäisyysjulistuksen 6. joulukuuta 1917. Silloin Suomesta tuli itsenäinen maa, ja tätä päivää vietetään edelleen Suomen itsenäisyyspäivänä.

Itsenäisestä Suomesta tuli tasavalta, jossa lait säätää kansan valitsema eduskunta. Valtionpäämies on presidentti eikä keisari tai kuningas.

Talvisota ja jatkosota

Marraskuun lopulla 1939 Neuvostoliiton armeija hyökkäsi Suomeen. Toisen maailmansodan aikana Suomi kävi Neuvostoliittoa vastaan kaksi sotaa: ensin talvisodan vuosina 1939–1940 ja sitten jatkosodan vuosina 1941–1944.

Suomi sotien jälkeen

Sotien jälkeen Suomi muuttui maatalousmaasta teollisuusmaaksi. Kun Suomi teollistui, suomalaiset pystyivät myymään yhä enemmän teollisuuden tuotteita ulkomaille. Suomi vei ulkomaille erityisesti paperia ja muita metsäteollisuuden tuotteita.

1990-luvulta uudelle vuosituhannele

Kun Neuvostoliitto romahti 1990-luvun alussa, Suomeen tuli talouslama, koska kauppa Neuvostoliiton kanssa loppui. Silloin monet yritykset tekivät konkurssin, jonka seurauksena monet ihmiset menettivät työpaikkansa. Laman jälkeen Suomeen syntyi paljon korkean teknologian teollisuutta ja työpaikkoja. Yhä enemmän ihmisiä työskenteli myös erilaisissa palvelualan ammateissa.

Suomesta tuli vuonna 1995 Euroopan unionin (EU) jäsen. Vuonna 2002 Suomi otti ensimmäisten EU-maiden joukossa käyttöön EU:n yhteisen rahan euron ja luopui näin omasta valuutastaan.

Liikenne Suomessa

Julkinen liikenne

Julkinen liikenne toimii Suomessa hyvin. Junalla ja linja-autolla voi matkustaa melkein kaikkialle Suomessa. Moniin kaupunkiin pääsee myös lentämällä. Suurissa kaupungeissa ja niiden lähellä on myös hyvin toimiva paikallisliikenne. Paikallisliikenne toimii tavallisesti busseilla.

Juna

Junaliikennettä hoitaa Suomessa VR. Voit ostaa junalippuja VR:n verkkosivujen kautta, rautatieasemilta tai junista. Tietoa junien aikatauluista löydät VR:n verkkosivuilta tai rautatieasemilta.

Bussi

Linja-autoyrityksiä on Suomessa paljon. Voit ostaa bussilippuja Matkahuollon toimipisteistä tai verkkosivuilta. Löydät tietoa bussien aikatauluista Matkahuollon verkkosivuilta tai Matkahuollon toimipisteistä.

Oma auto

Jos sinulla on auto, sinun on pakko ottaa liikennevakuutus. Liikennevakuutuksen saat vakuutusyhtiöstä.

Suomessa auton pitää olla katsastettu ja rekisteröity. Katsastuksia tekevät katsastusasemat. Rekisteröintejä tehdään esimerkiksi katsastusasemilla, vakuutusyhtiöissä ja autoliikkeissä. Voit tehdä rekisteröinnin myös internetissä.

Suomessa laki määrää, että autossa pitää olla talvella talvirenkaat. Talvella voi käyttää joko nastarenkaita tai kitkarenkaita. Autoa, jossa on nastarenkaat, on helpompi hallita liukkaalla tiellä. Nastarenkaita et kuitenkaan voi käyttää kesällä.

Suomessa liikennesääntöjä täytyy noudattaa tarkasti. Poliisi valvoo liikennesääntöjen noudattamista. Liikennesääntöjen rikkomisesta voi saada sakkoja.

Minkä tahansa moottoriajoneuvon kuljettaminen on rikos, jos kuljettaja on päihtynyt (alkoholi tai huumeet).

Ajokortti

Jotta voisit ajaa autoa, tarvitset ajokortin. Jotta voisit saada ajokortin, sinun täytyy olla vähintään 18-vuotias. Ennen kuin voit saada ajokortin sinun täytyy osallistua ajo-opetukseen ja suorittaa kuljettajantutkinto. Ajo-opetusta voit saada autokoulussa. Myös esimerkiksi sukulainen tai tuttava, jolla on ajokortti ja ajokokemusta, voi opettaa sinua. Tätä varten tarvitaan kuitenkin Trafilta opetuslupa.

Ulkomainen ajokortti Suomessa

Jos sinulla on ajokortti Pohjoismaasta, EU-maasta tai ETA-maasta, se on voimassa myös Suomessa. Voit vaihtaa sen suomalaiseen ajokorttiin, jos asut Suomessa vakituisesti.

Jos sinulla on ajokortti jostakin maasta, joka kuuluu Geneven tai Wienin tieliikennesopimukseen, voit ajaa kortilla Suomessa enintään kaksi vuotta. Sinun täytyy vaihtaa korttisi suomalaiseen ajokorttiin kahden vuoden kuluessa siitä kun muutat Suomeen.

Jos sinulla on ajokortti maasta, joka ei kuulu Geneven tai Wienin tieliikennesopimukseen, voit ajaa tällä kortilla vuoden ajan, sen jälkeen kun sinut on merkitty Suomen väestörekisteriin.

Voit vaihtaa ajokorttisi suomalaiseen ajokorttiin Ajovarman palvelupisteessä. Voit varata ajan etukäteen Ajovarman verkkosivujen kautta.

Kulttuurit ja uskonnot Suomessa

Uskonnot Suomessa

Suurin osa suomalaisista on kristittyjä. Suurin uskonnollinen yhdyskunta on Suomen evankelis-luterilainen kirkko, johon kuuluu noin 78 % väestöstä. Suomen ortodoksinen kirkko on toiseksi suurin uskonnollinen yhdyskunta. Hieman yli 1 % väestöstä kuuluu ortodoksiseen kirkkoon. Evankelis-luterilaisella kirkolla ja ortodoksisella kirkolla on Suomessa erityisasema. Niillä on esimerkiksi oikeus kantaa veroa.

Suomessa asuu kymmeniä tuhansia muslimeja. Heistä kuitenkin vain osa kuuluu islamilaisiin yhdyskuntiin. Suomessa asuu myös parituhatta juutalaista. Helsingissä ja Turussa toimii synagoga.

Muita uskonnollisia yhdyskuntia Suomessa ovat esimerkiksi Katolinen kirkko Suomessa, Helluntaikirkko, Suomen Vapaakirkko, Suomen Adventtikirkko, mormonikirkko ja Jehovan todistajat.

Uskonnonvapaus ja oman uskonnon harjoittaminen Suomessa

Suomessa on uskonnonvapaus. Kaikilla, jotka asuvat Suomessa, on oikeus valita itse oma uskontonsa ja harjoittaa sitä. Jos ei halua, ei tarvitse valita mitään uskontoa. Kenenkään ei myöskään ole pakko osallistua uskonnon harjoittamiseen.

Lait ja oikeudet

Perusoikeudet

Kaikilla Suomessa asuvilla on lain mukaan oikeuksia ja velvollisuuksia. Ulkomaalaisilla, jotka asuvat Suomessa on melkein samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin Suomen kansalaisilla. Seuraavat oikeudet ja velvollisuudet koskevat myös Suomessa asuvia ulkomaalaisia.

Oikeudet

- Kaikilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun. Ketään ei saa kohdella eri tavoin esimerkiksi sukupuolen, iän, uskonnon tai vamman vuoksi.
- Jokainen saa vapaasti sanoa ja kirjoittaa mielipiteensä.
- Ihmiset saavat järjestää kokouksia ja mielenosoituksia ja osallistua niihin. Mielenosoituksesta pitää ilmoittaa poliisille etukäteen.
- Ketään ei saa tuomita kuolemaan eikä kiduttaa.
- Kaikki voivat valita itse asuinpaikkansa ja liikkua Suomessa vapaasti.
- Jokaisella on oikeus yksityisyyden suojaan. Toisen henkilön kirjettä ei saa lukea eikä toisen puhelua saa kuunnella.
- Jokainen saa valita oman uskontonsa itse. Jos ei halua, ei tarvitse valita mitään uskontoa.
- Ulkomaalaisilla, jotka asuvat Suomessa vakituisesti ja jotka ovat täyttäneet 18 vuotta, on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa.
- Ulkomaalaisilla, joilla on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa, on oikeus myös asettua ehdolle kunnallisvaaleissa.
- EU-kansalaiset, joilla on kotikunta Suomessa, voivat äänestää Suomessa Euroopan parlamentin vaaleissa, jos he ovat ilmoittautuneet äänioikeusrekisteriin.
- EU-maiden kansalaiset, jotka ovat äänioikeusrekisterissä Suomessa, voivat myös asettua ehdolle Suomen europarlamenttivaaleissa.

Velvollisuudet

- Kaikkien, jotka asuvat tai oleskelevat Suomessa, täytyy noudattaa Suomen lakeja.
- 7-17-vuotiailla on oppivelvollisuus eli velvollisuus suorittaa peruskoulun oppimäärä.
- Usein niiden, jotka työskentelevät Suomessa, täytyy maksaa palkasta veroa Suomeen.
- Kaikilla on velvollisuus todistaa oikeudessa, jos heidät sinne kutsutaan.
- Vanhemmilla on velvollisuus huolehtia lapsistaan.
- Kaikilla on velvollisuus auttaa, jos sattuu onnettomuus.

Lait Suomessa

Suomalaista yhteiskuntaa ja sen toimintaa säätelevät lait. Tärkein näistä on perustuslaki. Kaikkien, jotka asuvat Suomessa, täytyy noudattaa Suomen lakeja. Myös viranomaisten täytyy noudattaa lakia. Lait säätää eduskunta. Kuka tahansa voi kannella joko oikeuskanslerille tai eduskunnan oikeusasiamiehelle, jos epäilee, että viranomainen on rikkonut lakia. Suomen ja Suomessa asuvien henkilöiden pitää noudattaa myös Euroopan unionin lakeja.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo miesten ja naisten välillä

Suomen lain mukaan miehillä ja naisilla on samat oikeudet. Myös avioliitossa olevilla naisilla on samat oikeudet kuin miehillä.

Suomessa on tavallista, että myös naiset käyvät töissä, vaikka heillä olisi lapsia. Vastuu lasten ja kodin hoitamisesta kuuluu sekä naiselle että miehelle. Naiset eivät tarvitse töissä käymiseen tai opiskeluun puolisonsa tai vanhempiensa lupaa.

Naiset ja miehet voivat itse päättää kenen kanssa he menevät naimisiin. Avioliittoon pakottaminen on Suomessa rikos. Esimerkiksi vanhemmilla ei ole oikeutta pakottaa tai painostaa lastaan menemään naimisiin. Sekä naisella että miehellä on oikeus hakea avioeroa. Avioeron voi saada myös ilman toisen puolison suostumusta.

Väkivalta on Suomessa aina rikos. Myös perheessä ja parisuhteessa tapahtuva väkivalta esimerkiksi lyöminen ja seksuaalinen väkivalta on aina rikos.

Tasa-arvo työelämässä

Työelämässä naisia ja miehiä on kohdeltava samalla tavalla. Syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sukupuolen perusteella ei saa maksaa miehelle korkeampaa palkkaa kuin naiselle tai irtisanoa naistyöntekijää, koska hän on raskaana.

Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän sukupuolen takia. Tasa-arvovaltuutettu on viranomainen, joka valvoo, että tasa-arvolakia noudatetaan. Jos epäilet, että sinua on syrjitty työelämässä sukupuolen takia, voit ottaa yhteyttä tasa-arvovaltuutettuun tai omaan ammattiliittoosi.

Yhdenvertaisuus

Suomen lain mukaan kaikkia ihmisiä täytyy kohdella yhdenvertaisesti. Syrjintä on rikos.

Seksuaalivähemmistöjen ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet

Suomen lain mukaan ihmistä ei saa syrjiä seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Laki kieltää syrjinnän myös sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Suomessa on useita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen järjestöjä. Ne pyrkivät parantamaan näiden vähemmistöjen asemaan yhteiskunnassa. Monet järjestöt tarjoavat myös koulutusta, neuvontaa ja erilaisia tukipalveluja.

Transsukupuoliset henkilöt, transvestiitit, intersukupuoliset ja muut sukupuoleltaan moninaiset ihmiset voivat saada apua tasa-arvovaltuutetulta, jos he kokevat syrjintää.

Suomessa myös kaksi miestä tai kaksi naista voi solmia keskenään avioliiton.

Lapsen oikeudet

Suomessa lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lapsella on myös oikeus esittää oma mielipiteensä. Lapsella on oikeus siihen, että hänen mielipiteensä otetaan huomioon, kun häntä koskevasta asiasta päätetään. Suomen lain mukaan lapsen ruumiillinen kurittaminen on kielletty, ja siitä voi saada rangaistuksen.

Vammaisten ihmisten oikeudet

Lain mukaan vammaista henkilöä ei saa syrjiä. Vammaisella on oikeus elää normaalia elämää, esimerkiksi opiskella, tehdä työtä ja perustaa perhe. Yhdenvertaisuuslain mukaan työnantajien ja koulutuksen järjestäjien täytyy parantaa vammaisten mahdollisuuksia saada työtä ja koulutusta. Esimerkiksi työympäristöä voidaan muuttaa niin, että vammaisen on helpompi kulkea.

Tärkeitä viranomaisia

Poliisi

Poliisin tehtäviin kuuluu yhteiskunnan järjestyksen ja turvallisuuden takaaminen sekä rikosten estäminen ja selvittäminen.

Kela

Kansaneläkelaitos eli Kela maksaa rahallista tukea eri elämäntilanteissa. Tavallisesti Kelan tukia voi saada silloin, kun muut tulot jäävät pieniksi.

Kelan tukia ovat esimerkiksi

- toimeentulotuki
- kansaneläke, takuueläke ja muut eläkkeellä olevien tuet
- asumistuki
- tuet, jotka liittyvät sairastamiseen
- työttömän perusturva
- opiskelijan tuet
- tuet, jotka on tarkoitettu lapsiperheille.

Työ- ja elinkeinotoimisto

TE-toimiston palveluita ovat esimerkiksi

- työnvälitys
- työvoimakoulutus
- palvelut yrittäjälle
- ammatinvalinnanohjaus

TE-toimistot myös tekevät kotoutumissuunnitelmia maahanmuuttajille, jotka ovat TE-toimiston asiakkaita. TE-toimistojen kautta on mahdollista hakea esimerkiksi suomen kielen kurssille. TE-toimistosta saa tietoa avoimista työpaikoista. Toimiston asiakkaiden on mahdollista hakea työttömyysturvaa Kelasta.

Sosiaalitoimisto

Jokaisessa kunnassa on sosiaalipalvelutoimisto. Sosiaalipalvelutoimistot palvelevat kunnan asukkaita esimerkiksi seuraavissa asioissa:

- palvelut vanhuksille
- palvelut vammaisille
- lastensuojelu
- omaishoidon tuki
- päihdehuolto
- velkaneuvonta

Lähimmän sosiaalipalvelutoimiston yhteystiedot saat oman kuntasi verkkosivuilta.

Verotoimisto

Verotoimistossa voit hoitaa veroasioita. Verotoimistosta voit esimerkiksi saada verokortin, muuttaa veroprosenttiasi tai kysyä asioista, jotka liittyvät verotukseen.

OmaVero-verkkopalvelussa voit hoitaa monia veroasioita sähköisesti. Voit esimerkiksi tilata uuden verokortin, jos sinulla on verkkopankkitunnukset tai mobiilivarmenne. Verohallinnon verkkosivuilla on paljon tietoa verotuksesta Suomessa.

Maahanmuuttovirasto

Kun muutat Suomeen, sinun täytyy hakea Maahanmuuttovirastolta oleskelulupaa tai rekisteröidä oleskeluoikeutesi. Oleskeluluvan tarve riippuu siitä, minkä maan kansalainen olet sekä siitä, miksi ja miten pitkäksi ajaksi olet tulossa Suomeen. Maahanmuuttovirasto käsittelee myös turvapaikkahakemukset ja kansalaisuushakemukset.

Maistraatti

Maistraatit ovat valtion paikallisia hallintoviranomaisia. Maistraatit tallentavat oman alueensa väestötietoja väestörekisteriin. Väestörekisteriin merkitään tiedot henkilöistä, jotka asuvat Suomessa. Maistraattiin täytyy tehdä ilmoitus, kun muuttaa Suomeen. Ilmoitus täytyy tehdä myös silloin, kun muuttaa paikasta toiseen Suomessa tai pois Suomesta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on viranomainen, jonka tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun puoleen voit kääntyä esimerkiksi, jos olet itse kokenut etnistä syrjintää tai olet huomannut, että toista henkilöä syrjitään. Yhdenvertaisuusvaltuutettu voi antaa ohjeita, neuvoja ja suosituksia sekä auttaa löytämään sovinnon tapauksissa, jotka koskevat syrjintää.

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kotouttaminen.fi
Integration.fi

infoFinland.fi